

Kiss Gábor írása méltó lezárása a kötetnek, mely programot ad a geomorfológiai értékek védelméhez. A földrajzi érték fogalmának meghatározása nyomán lehetővé válik az ilyen értelemben értékes tájlemek kiválasztása, majd a szerző által javasolt kritériumrendszer szerint az egyes elemek értékmeghatározása (ritkaság, típusosság). Az értékek megőrzése szempontjából – a szerzővel egyetértve – a törvényi védelemmel legalább egyenértékűnek érzem a tudatformálást, melyet a tanár kollégák akár órán, akár azon kívül nap mint nap

gyakorolhatnak. A tanulmány erőssége, hogy a módszer használhatóságát konkrét természeti tájon mutatja be. Kívánjuk, hogy mihamarabb további tájakra is elvégezzék ezt a munkát!

A kötet egészét jó szívvel ajánlom minden gyakorló tanárnak, sőt az érdeklődő diákoknak is. Remélem, hogy a sorozat ezután is értékes írásokat összefogó kötetekkel jelentkezik majd a földrajz lényeges kérdéseiről.

Nagy Gábor

A TERÜLET MARKETINGJE. A VÁROSOK, ÁLLAMOK, NEMZETEK BERUHÁZÁSI, IPARI ÉS IDEGENFORGALMI VONZEREJE

P. Kotler–D. H. Haider–I. Rein (1993) Marketing Places. Attracting Investment, Industry, and Tourism to Cities, States, and Nations. The Free Press, New York, 388 o.

Napjainkban a gazdasági folyóiratokban egyre gyakrabban lehet találkozni olyan hirdetésekkel, amelyek nem egy terméket állítanak a középpontba, hanem egy hely (város, megye, ország) kedvező adottságaira igyekeznek felhívni az olvasók mint potenciális vásárlók figyelmét. Ez a tevékenység azonban csak egy apró – talán a leglátványosabb – jele annak a változásnak, amely a területi és településpolitikában az elmúlt 10–15 évben Nyugat-Európában és Észak-Amerikában végbement, és amelynek egyre több jele mutatkozik hazánkban is: az egyes helyeknek meg kell jelenniük a piacon, és a kereskedelmi fogalomba

kerülő árucikkekhez hasonlóan el kell adniuk saját magukat.

Az ezen a területen eddig felhalmozódott ismereteket próbálja meg összefoglalni a modern marketingtudomány egyik legjelentősebb alakja – Philip Kotler – és két társa által írt könyv. A világos szerkezettel rendelkező mű előnyei közé lehet sorolni, hogy nemcsak a témakör elméleti kérdéseivel foglalkozik, hanem az egész világból hozott példák segítségével a gyakorlatban is bemutatja az újfajta politika különböző oldalait. (Külön érdekesség, hogy a könyvben – sajnos negatív megközeletésben – Magyarország is megemlítésre kerül.)

Az első két fejezetben („*Places in Trouble*”, „*How Places Market Themselves*”) a szerzők általános elemzést adnak az egész problémakörrel. Feltárják mindazokat a külső és belső okokat (pl. a globális világgazdaság kialakulása, a gyors technológiai fejlődés, a kormányzati politika megváltozása), amelyek előidézik az egyes helyek válságát és bemutatják, hogy eddig milyen lépések történtek a felmerült problémák leküzdése érdekében. Rövid áttekintést adnak azokról a csoportokról (pl. turisták, üzletemberek, potenciális lakosok), akik számára előnyök lehetnek az egyes helyek által kínált adottságok, valamint javaslatokat fogalmaznak meg a jövőbeli tennivalókkal kapcsolatban.

A sikeres marketing alapvető feltétele a vásárláshoz vezető út pontos ismerete, ennek következtében egyáltalán nem meglepő, hogy a harmadik fejezet („*How Target Markets Make Their Choices*”) ezzel a témakörrel foglalkozik. A vásárlási folyamatot öt szakaszra bontják a szerzők (problémaészlelés, információgyűjtés, a felmerült alternatív lehetőségek értékelése, vásárlási döntés, vásárlás utáni viselkedés), és bemutatják az egyes szakaszok néhány jellegzetes sajátosságát, a potenciális vevők viselkedését befolyásoló tényezőket, valamint azt, miként tudják az egyes helyek kedvezően befolyásolni a végső döntést.

Az egyes helyek marketingmunkájával kapcsolatban a legtöbb ember csak a reklámozásra gondol. Ezzel a téves felfogással kíván leszámolni a következő két fejezet („*The Place Auditing and Strategic Market Planning Process*”, „*Strategies for Place Improvement*”), rávilágítva azokra a tevékenységekre, amelyek szintén a marketingfolyamat szerves részét alkotják.

Az egyik lényeges feladat egy több lépésből álló stratégiai-fejlesztési program kialakítása. Ennek keretében először fel kell tárnai az illető hely és vetélytársai legfontosabb adottságait, valamint az általános fejlődési trendeket, majd erre támaszkodva el kell végezni az ún. SWOT-elemzést (strengths, weaknesses, opportunities, threats).

Ezek a vizsgálatok világos és áttekinthető képet adnak az adott hely előnyeiről, és lehetővé teszik néhány olyan terület kijelölését, ahol jók a lehetőségek a kitérésre. A harmadik lépcsőben ki kell dolgozni egy az elképzeléseket végleges formába öntő akciótervet, majd a végrehajtás során célszerű állandóan összevetni a célokat és az elért eredményeket.

Ezzel párhuzamosan lépéseket kell tenni a megfelelő feltételek kialakítása érdekében, amely több területet is magába foglal. Egyrészt szükséges egy olyan városi arculat („urban design”) létrehozása, amely feltámasztja a település korábbi szellemét és mind a lakosság, mind a látogatók igényeit kielégítő környezetet teremt.

Másrészt a fejlődés alapvető feltétele a város által betölteni kívánt szerep ellátásához nélkülözhetetlen anyagi és szellemi infrastruktúra megteremtése. Ez átfogja a víz- és szennyvízhálózat bővítését, a közlekedés (azon belül is elsősorban a környezetbarát megoldások) fejlesztését, a nagyobb városok esetében repülőterek, magasabb komfortfokozatú szállodák, előkelő éttermek és kongresszusi központok megépítését. Igen fontos a város marketingtevékenységében résztvevő emberek (pl. önkormányzati alkalmazottak) állandó továbbképzése, valamint a város lakosságának körében annak tudatosítása, hogy ven-

dégszeretetük, a látogatókhoz való viszonyuk jelentősen befolyásolja településük sorsát.

Harmadrészt létfontosságú olyan látványosságok kialakítása, amelyek a látogatók nagy tömegei számára jelentenek vonzerőt. Ezek köre igen széles, és – többek között – magukba foglalják a természeti adottságokat (pl. kanyonok, gyógyító hatású termálviz), történelmi emlékhelyeket, kulturális és sporteseményeket stb.

A marketingről a legtöbb embernek a reklámozás, egy kedvező imázs (image) kialakítására és hatékony szállítására irányuló törekvés jut az eszébe, és ennek fényében érthető, hogy a hatodik és hetedik fejezet („*Designing the Place's Image*”, „*Distributing the Place's Image and Messages*”) ezt a kérdéskört járja körül. A szerzők mindenekelőtt egy rövid, de igen frappáns definíciót adnak a napjainkban egyre gyakrabban használt fogalomra (imázs: egy adott helyről az emberek fejében kialakult elképzelések és benyomások összessége), majd feltárják a létező imázst befolyásoló tényezőket. Megfogalmazzák azokat a feltételeket, amelyeknek egy hatékony imázs megteremtésekor teljesülniük kell (legyen igaz, egyszerű, hihető, megkülönböztető, rendelkezzen vonzerővel). Bemutatják az imázs terjesztése során felhasználható különböző eszközöket (pl. rádió-, televízió- és újsághirdetések), elemzik az egyes módszerek előnyeit, illetve hátrányait és meghatározzák azokat a tényezőket, amelyek elősegítik a különböző reklámlehetőségek közötti döntést.

A következő négy fejezet már konkrét célcsoportokkal foglalkozik és arról ad áttekintést, hogyan tudnak ezek körében az

egyedek helyek sikeres marketingmunkát végezni. A nyolcadik fejezet („*Attracting the Tourism and Hospitality Business Markets*”) elsősorban a turizmusra koncentrál. Rávilágít az egyes helyek életében betöltött szerepének fontosságára, kiemeli a szakszerű piacszegmentáció jelentőségét, és példákkal alátámasztva bemutat néhány olyan módszert (pl. a múlt feltámasztása, eseménybázisú turizmus), amelyek jó lehetőséget kínálnak az idegenforgalom fejlesztésére.

Napjainkban a legtöbb ország és város helyzete még szoros kapcsolatban áll a helyi ipar fejlettségi fokával, ezért a szerzők a következő két fejezetben („*Attracting, Retaining, Expanding, and Starting Businesses*”, „*Expanding Exports and Stimulating Foreign Investment*”) ezzel a témakörrel foglalkoznak. Felsorolják azokat az eszközöket, amelyeket a helyek felhasználhatnak a multinacionális vállalatok új telephelyeinek, a cégek irodáinak vonzása érdekében, másrészt azonban hangsúlyozzák azt is, hogy az egyes államoknak, településeknek támogatniuk kell az új cégek indulását is, és elő kell segíteniük részvételüket a különböző nemzetközi kiállításokon és vásárokon, betörésüket a külföldi piacokra.

A nyugati világban – azon belül is elsősorban az Amerikai Egyesült Államokban – a területi politika egyre nagyobb figyelmet fordít egyes társadalmi csoportok csábítására (pl. nyugdíjasok, magasan képzett rétegek), illetve távoltartására (pl. alacsony képzettségű bevándorlók, bűnözők). A tizenegyedik fejezet („*Attracting Residents*”) feltárja ezen politika fontosságát, elemzi a népszerű és népszerűtlen rétegek jellemvonásait, és bemutatja

azokat a lépéseket, amelyeket az egyes helyek az eddigiekben ezen a területen tettek.

Az utolsó fejezetben („*Organizing for Change*”) a szerzők egy általános áttekintést adnak a marketingfolyamat egészéről. Rámutatnak azokra a kihívásokra, amelyek

előidéztek a változást a területi politikában, és röviden összefoglalják mindazokat a kínálkozó válaszlépéseket, amelyek lehetővé teszik az új körülményekhez történő alkalmazkodást.

Kozma Gábor

Bankház Szombathelyen (MTI FOTÓ – Czika László)